אידישע וואָרט
THE ISRAELITE PRESS

The Only Jewish Newspaper in Western Canada Established 1910. Published DAILY

וועטער: קלאר און מילדער

זון אויפגאנג — 7.56. זון אונטערגאנג — 5.29.

די איינציקע אידישע צייטונג אין מערב קאנאדע עטאבלירט אין 1910 דערשיינט יעדן טאג

Vol. 21, No. 27. Winnipeg, Friday Feb. 6, 1931. Published Daily except Saturday and Sunday. דערשיינט יעדן טאג חוץ שבת און זונטאג פרייטאג, יט׳ שבט, תרצ״א.

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY FEB 1931

דראמע ליטעראטור מוזיק, ביי **רעבעדיקער קונסט נאכט היינט (פרייטאג) 9 אוהנט פונקט אין פרץ-זאל** קומט און האט הנאה!

פוילישער סענאט וויל ניט צוריקציען צארישע געזעצן

באשריינקונגען קעגן אידן פאר־בלייבן אין קראפט

אידישע דעפוטאטן פראטעסטירן

(ספעצ. טעלעג. צו ד.א.ט. דורך "איטא")

וואַרשע, פעב. 6 (איטא).— אין פראַטעסט קעגן דעם וואס דער סענאט האט זיך נעכסן אפגעזאגט פון גוטהייסן דעם ביל אנגענומען אין סיים וועגן צוריקציען די צארישע באשריינקונגען קעגן אידן, האבן די אידישע דעפוטאטן אפגעואגט זיך פון שטימען פאר דער רעגירונגס בו־דזשעט אין סיים, און זיי האבן אויך דער־קלערט אז נעשריבענעם פראטעסט קעגן דער האנדלונג פונם סענאט.

ריידנדיק אינם נאמען פון די אנדערע מינאָריטעטן פון דעם אידישן סיים קלוב, האט דר. יהושע טאן דערקלערט, אז די סענאטארן פון דער רעגירונגס פארטיי האבן בייזווייליק צוריקגעהאלטן זיך פון צו שטימען פאר דער אפשאפונג פון די צאַרישע געזעצן, כדי דער ביל זאל דורכפאלן. ער האט אויך דערקלערט, אז ער און זיינע פארבינדעטע באטראכטן ניט די אפשאפונג פון די צארישע געזעצן ווי א קאנצעסיע צו די אידן, נאר ווי א מיטל אראפצונעמען א מיאוס׳ן פלעק פון דער פוילישער קאנסטיטוציע.

דר. טאן האט אויך באריירט אנדערע אידישע פראבלעמען וואס נויטיקן זיך אין באלדיקער לייזונג.

—(::)—

נעזעלשאפטלאכער קאלענדאר

פרייטאג, פעברואר 6

"קונסט נאכט", אויפזיכט א. נ. א. פ. בר. 20 אונט אין פרץ־שול קינדער ביבליאטעק, 8.30 אונט אין פרץ זאל. "עטוואס ניי".

נ. פריד: "לענין ליבקנעכט און ר. לוק־סנבורג", ביי איר. ארב. קולט. צענטער, 8 נ.מ., אין פרייהייט טעמפל.

פ. זאלף איבער ב. רעסלערס "אויף אל־טער ערד" ביי ארב. אויידיטאריע יוגנט לינקע פרעצ״ע, אין פרץ זאל.

רבי הורוויץ: חומש מיט מפרשים, 8 אונט, אין כנסת־ישראל שול.

זונטאג, פעברואר 8

א. ר. פ. מ. שול גראדואירונג קאנצערט, 3 נ.מ. אין פעלעס. באנקעט אין אונט.

טיי פון שפיטאל קאמ. כ. י. סיסטערהוד ביי מרס גלעדסטאן, 443 קאלערדש עוועג. 2.30 ביז 12 נ. מ.

"דעליטאנטן אוונט" און טאנץ פון עסט־רייך־ פוילישן פארבאנד, 8 אוו., אין ת״ת

טיי פון ליידיס אקז. בני־אברהם, 283 רעדוואוד עוועג. 3 ביז 12 נ. מ.

פארזאמ. פון פרויען בקור־חולים פון ליבאוויטשער שול, 3 נ. מ. אין שול.

דר. פערלמאן: "נעראנקען ביים מאַ־רערנעם מענען", ביי פארזאמ. פון איד. נאצ. ארב. פארב. בר. 20, 3 נ. מ., אין פרץ־אינסט.

אלד. גרעי איבער מוניציפאלע ענינים, דעמאנסטרירט מיט בילדער, — 8.30 אונט פונקט, אין נייעם לאקאל פון הנוער העובר.

מאנטאג, פעברואר 9

לייענ־קרייז פון מוטער־פאראיין פון פרץ שול ביי מרס. אווראבאד, 435 אבערדין עוועג, 2.30 נ. מ.

אלנעם. פארזאמ. ליידיס אקז. רומ. היב. סיק בעב., ביי מרס. אייבראהם, 721 קאַ־לערדש עוועג, 8 נ. מ.

פארזאמ. פון מוטער־פאראיין פון ת״ת 8 נ. מ., אין ת״ת.

דינסטאג, פעברואר 10

ה. שטיינבערג וועט פארלייענען קאב־רינס "ריווערסייד דרייוו", ביי פראפאיס־קער מענער און פרויען, 8 אוו. אין פרץ־זאל

מיטוואך, פעברואר 11

טיי ביי מרס. נ. באראדיצקי, 507 אל־פרעד עוועג, פאר ס. באראדיצקס קאנדי־דאטור (קליניק קארנ.), 2 ביז שפעט.

דר. מייטערס וועגן ראדיקאלער בא־האנדלונג פון גייסטיק קראנקע, ביי פאר־זאמ. פון מוטער־פאראיין פון פרץ־שול, 8.30 נ. מ., אין שול.

אלנעם. פארזאמ. פון ליידיס אקז. מושב זקנים, 8 נ. מ., אין מושב־זקנים.

(שלום אויף לעצטער זייט)

קאלאניאל אפיס שווייגט וועגן קלאגען פון פעס־פילדס רעזיגנאציע

לארד באקסטאן ניט קיין קאנ־דידאט אויף זיין ארט

לאנדאן, פעב. 6 (איטא).— דער קאַ־לאניאלער אפיס האט זיך היינט אפגע־זאגט פון באשטעטיגן אדער אפלייקענען די פארשפרייטע קלאגנען, אז לארד פעס־פילד האלט ביי רעזיגנירן און אז זיין ארט ווי קאלאניאל מיניסטער וועט פאר־נומען ווערן פון לארד נאעל באקסטאן, גע־ווען אנערוקוטור מיניסטער.

דיי "איטא" איז אבער אינפארמירט געווארן פון פרואנען וואס שטיין אין נאענטער באריהרונג מיט דער פאליטישער לאגע, אז פעספילדס רעזיגנאציע איז א קלארע מעגלאכקייט, אבער אז אין פאל פון זיין רעזיגנאציע וועט אויסגעצערנדערש און ניט לארד באקסטאן פארגעמען זיין ארט.

—(::)—

כנסת-ישראל סיסטערהוד קאנ־צערט מארץ 15

די כנסת ישראל סיסטערהוד בעט אונז צו מעלדן, אז זונטאג, דעם 15טן מארץ, וועט פארקומען זייער יערלאכער קאנ־צערט אין פלעיהאוז טעאטער, און אז די בעסטע קרעפטן פון שטאט וועלן זיך באַ־טייליקן אין דער פראגראם.

פריינטלאכע ארגאניזאציעס זיינען גע־בעטן צו האלטן פריי יענעם אוונט.

—(:-:)—

פאר׳משפט׳ער טערק אנטלויפט פון אונטער דער תליה

מענעמען, טערקיי, פעב. 6. — אין דעם דארף סמירנא האט די טערקישע רע־גירונג נעכטן ביינאכט "נעקלאפט טרע־וואגע" און זי האט געלאזט וויסן אויבער דער גאנצער פראוויינץ, אז מען זאל זוכן א יונגנמאן מיטן נאמען הוסיין, וועמען די טערקישע נערעכטיקייט האט פאר׳משַ־פט צו שטארבן אויף דער תליה.

פארשלאג צו פארבאטן ציוזילע הייראט אין מאניטאבא דורכגע־פאלן אין לעגיסלאטור

א היציקע דעבאטע איז נעכטן אנגע־פירט געווארן אין מאניטאבער פון דערלויבן צוויילע הייראט פון פראוויינץ. א פארשלאג פון קאל. טייל־לאר, קאנסערוואטיווער פירער, אז פון דעם אמענדמענט צום הייראטס אקט האט איצט פארהאנדלט, זאל אויסגעמעקט ווערן דער פונקט וואס דערלויבט צוויילע הייראס, איז צום סוף דורכגעפאלן מיט 31 שטימען צו 16.

קאל. טייל־לארס מיינונג איז געווען, אז די הייראט צערעמאניע דארף פארבלייבן א ריין רעליגיעזע. ער איז געשטיצט גע־ווארן פון וויליאם טאבייעס, וועלכער האט דערקלערט, אז ער באלאנגט צו א גלייכן וואס פארבאט שטרייבט צוויילע הייראס.

אטארני דזשעגעראל מערדזשער האט דערקלערט, אז כאטש ער באלאנגט צו א קירך וואס פארבאט צוויילע הייראס, איז ער אבער צו גונסטן פון דעם אמענדמענט, ווייל ער ווייס אז עס זיינען דא אזעלכע וואס זעצן אויס קיין רעליגיעזע צערעמאַ־נעס. אויב דער אויסזאגונג זזי, לעבן זיי מיט זייערע פרויען אין חופה וקדושין, און זייערע קינדער טראגן דערנאך אויף זיך די לאסט פון "אונגעזעצלאכקייט".

דזשאן קווין, וויליאם אויוועגס, נ. וו. באטשינסקי און אנדערע האבן פארטיי־דיקט דעם אמענדמענט וואס דערלויבט קרייז ריכטער דורכצופירן די הייראס צע־רעמאניע אזוי גוט ווי גייסטלאכע.

די ארבעטער גרופע, מרס. ראדזשערס און נאך צוויי ליבעראלן, און סענאטאר אוואנס, אומאפהייענגיקער קאנסערוואטיוו, האבן געשטימט מיט די רעגירונגס מיט־גלידער קעגן קאל. טייל־לארס פארשלאג אַנ־צוהאלטן דעם פארבאט אויף צוויילער הייראס.

"גרינע פעלדער" ווערט אויפגעפירט פון מנורה דעם מאנטאג

איינטיילנעמער אין דער אויפפירונג (לינקס צו רעכטס): דאראטי רוזען, מינרל טשערניאק, עליזאבעט מאלקין און נינא פרענקל.

פרץ הירשביינס באוואוסטע קאמעדיע "גרינע פעלדער" ווערט צום ערשטן מאל אין ענגליש דא אויפגעפירט פון דער "מנורה" קומענדיקן מאנטאג, דינסטאג און מיטוואך, אין קליינעס טעאטער (מיין סט. ארום סעלקירק), אויף פאפולערע פרייזן.

די איבערזעצונג איז געמאכט געווארן פון נ. ב. זימערמאן און סיסל שעפס, און פרץ הירשביין, אויף זיין באזוך דא, האט אויסגעדריקט זיין צופרידנהייט מיט דער איבערזעצונג. ער האט זיי אפילו פארגע־שלאגן איבערצוזעצן נאך דריי אין זיינע דראמעס, מיט׳ן צוועק אויסצוגעבן דער־נאך אלע פיר אין איין באנד אין ענג־ליש.

—(::)—

דריי פיקעטן ווערן היינט פארהערט אין הינן נעריכט

ארום 300 ארבעטער, איינשליסנדיק די נאענטן צו הונדערט סטרייקערס פון דזשיי־קאב און קראולים שאפ, האבן זיך נעכטן צוזאמענגעקליבן ארום דער שאפ פאר־טערדש עוועג. איסט, צו באגעגענען די אר־בעטער וואס זיינען פארבליבן ביי דער ארבעט. א פארשטארקטע אפטיילונג פון דער פאליציי האט אבער צעטריבן דעם עולם. אן עולם וואס האט געפירט די אר־בעטער פון דער ארבעט, איז ארומגערינ־גלט געווארן פון די סטרייקערס וואס האבן אויף א מאמענט דורכגעריסן זיך דורך דער פאליציאישער קייט, אבער לאדונגען זיינען ארויסגעשיקט געווארן צו דריי אנגעקלאגט אין ברובירן פארהאלטן א מיידל וואס איז געגאנגען צו דער אר־בעט.

—(:-:)—

וועט ניט געבן קאנצערט

מען בעט אונז צו מעלדן, אז חזן שטיינבערג וועט ניט געבן קיין קאנצערט זונטאג אוונט, ווי עס איז געווען אנגע־סירט נעכטן אין דער צייטונג.

חזן שטיינבערג וועט בלויז דאונען היינט און מארגן אין ליבאוויטשער שול.

אינדישער פידער טויט

לוקנאוו, אינדיע, פעב. 6.— פאנדיט מאטילאל נעהרו, באוואוסטער אינדישער פירער און גאנדיס פערזענלאכער פריינט, איז דא געשטארבן היינט פרי, נאכדעם ווי ער איז געווען קראנק פאר א געוויסער צייט.

אנטיסעמיטישע אומרוען פארשטארקן זיך אין ווינער אוניווערסיטעט

אידישע פראָפעסאָרן אטאקירט "נאצים" כאפן קלעפ צוריק

ווין, פעב. 6 (איטא).— די אנטיסעמי־טישע אומרוען אין ווינער אוניווערסיטעט האבן נעכטן אנגענומען אן שארפערן כאראקטער. ד פאסיפיסטישע סטודענטן האבן ניט געשלאגן די אידישע סטודענטן, אבער דערפאר האבן זיי אנגעהויבן אטאַ־קירן די אידישע פראָפעסאָרן. א הייפעלע אידישע לעקטארן אין דער בעשיטער אפ־טיילונג האבן נעכטן געמוזט אין אייל־ניש פאדלאזן דעם אוניווערסיטעט, ווען די נאציאנאל־סאציאליסטישע סטודענטן האָ־בען זיך אריינגערוקט מיט קולות "מיר פאדערן בלויז אריש ווייסשאפסלייט".

א נייער צוזאמענשטויס אין נעכטן פרי פארגעקומען אין אוניווערסיטעט הויף, אין וועלכן די "נאצים" האבן שלעכט אפגע־שניטן. א גרופע צוינסטישע סטודענטן, אטאקירט פון די "נאצים", האבן זיך ווי־דערגעשטעלט אין צע׳ממיס׳ט די אנפאַ־לער, וועלכע זיינען אנטלאפן מיט בזיר־נות.

—(::)—

רבי פרענק וועט׳ היינט ריידן לכבוד א. צ. א. געסט

היינט, אכט אזיינער אין אוונט, וועט ראבאי סאלאמאן פרענק ריידן אין שערי צדק שול אויף דער טעמע: "יוגנט און רעליגיע".

די דאזיקע לעקציע וועט ראבאי פרענק האלטן לכבוד די געסט דעלעגאטן צו דעם טראנאמענט פון דעם א. צ. א. יוגנטלאכן אָרדער פון דער בני ברית לאדזש.

צו דער קאנווענשאן פון דער אָרגאני־זאציע וואס ווערט היינט דערעפנט זיי־נען געקומען דעלעגאטן פון מינעסאטא, נאָרט דאקאטא, אלבערטא און סאסקאַ־טשעוואן.

נאכ׳ן דאונען היינט אוונט, וועט אפ־געהאלטן ווערן דער א. צ. א. אראטארי־שער קאנטעסט, אין פארבינדונג מיט דעם דיסטריקט טורנאמענט. די קאנקורסאנטן וועלן ריידן אויף דער טעמע: "די ראל פון די איינגלאנד וועלט פרידן". אלע זיינען איינגעלאדן.

ישראל חיים זאנגראדסקי, העב־רייאיש אידישער שריפטשטע־לער, געשטארבן

(ספעצ. טעלעג. צו ד.א.ו.ז. דורך "איטא")

וואַרשע, פעב. 6 (איטא).— ישראל חיים זאנגראדסקי, כאוואוסטער העברייי־אישׂ־אידישער זשורנאליסט און שריפט־שטעלער, איז געשטארבן אין עלטער פון 67 יאר.

זאנגראדסקי איז געווען מיטארבעטער און פאר א צייט ערעדאקטאר פון "הצפירה" און מיטארבעטער פון א צאל אידישע צייַ־טונגען. ער האט אריינגעגעבן פארשיידע־נע ביכער און האט איבערגעלאזן כתב־ידן איינעלשליסנדיק ביאָגראפיעס פון אידישע גדולים.

—(::)—

לעבעדיקע פראָגראם היינט ביי קונסט אוונט

"די לעצטע מינוטן פון א זייגער", — א שלום־עליכם סצענע דראמאטיזירט פון משה נאדיר און רעזשיסירט פון מאריס גוסין, — וועט זיין איינגעלאָסן אינ׳ם פראָגראם פון דער "לעבעדיקער קונסט נאכט", וואס ווערט דורכגעפירט היינט, פונקט 9 אוונט, אין פרץ־זאל, אויטעזיכט פון א. נ. א. פ. בר. 20.

עס וועלן סצעניריט ווערן אידישע לי־דער אין גרים, אונטער אויפזיכט פון מ. קאהען; הערי בערגארט וועט געבן א פידל סאלא; איווא שאו וועט זינגען פאלקס ליד, און זוקין וועט דעקלאמירן.

די הכנסה גייט טיילווייז פאר דער קינ־דער ביבליאטעק פון שול.

—(::)—

דר. א. גוטמאן אין א נייעם אָפיס

דר. א. גוטמאן בעט אונז צו מעלדן, אז דורך דער שריפט וואס האט פארגיב־טעט דעם "עוועניו בלאק" וואו עס האט זיך געפונען זיין אפיס, האט ער דערע־פענט אויבן א נייעם אפיס אין 714 דזשע נעראל טראסט בילדינג, 283 פארטרעדש עוועניו, קארנער סמיט סטריט, וואו ער נעמט אויף פאציענטן פון 10 ביז 12 ביימאג און פון 2 ביז 6 נ. מ.

אגב - אורחא

פון מארק

שמועסן איבער טאג־פראגעס

האט בטחון אויף ענגלאנד: זי וועט זיך ניט אב־נאר! — א געווינס וואס קאן זיין א מאר־לוסט. — מען שלאגט ניט׳ן אידן, נאר די מאנטלען וואס זיי טראגן. — די פארלאר־איסטן מנצח. — מיט דער גבירה און מיט דער שפחה.

איך צווייפל נאך דערווייל אין דעם אמת פון דער ידיעה, אז די ברימישע רע־גירונג האט באשלאסן צוריקצוציען לארד פעספילדס ווייסן פאפיר.

דאך איז עס ניט אויסגעשלאסן, אז דאס זאל זיין אמת. אנהויבן זיך מיט אידן אין אויך ניט אזא געשמאקער עסן, און די רעגירונג האט אפשר א מאך געטאן מיט דער האנט: זאל עס ברענען אויפ׳ן פייער!

אבער קיין נעבעכלאך זיינען די ברימי־שע מיניסטארן פארט ניט, און, אויב זיי קריכן ארויס פון איין בלאטע, וועלן זיי זיין זייער פארזיכטיק ניט אריינצוקריכן אין אן אנדערער.

וואלט דער ווייסער פאפיר לכתחילה ניט געווען אזוי אויסדריקלאך פראָראַר־ביש און אנטי־ציוניסטיש, וואלטן די אראַר־בער אפשר אביסעלע מער געקריכט זיך ווי איצט, אבער צו קיין אויסברוך וואלט עס ניט געקומען. צוריקציען אבער איצט אזוי גלייך דעם ווייסן פאפיר, וועט עס מיינען איינלאדן די געפאר פון א נייעם אראבישן אויסברוך.

מזל מען דערפאר אננעמען, אז, אויב עס זאל זיין אמת אז די ברימישע רעגי־רונג איז איינגעגאנגען אויף צוריקציען דעם ווייסן פאפיר, האט זי דאס געטאן פאר׳ן פריין פון א וואגריקער הנחת מצד די ציוניסטן לטובת די אראבער, — א הנחה וואס זאל זיין גרוים געגוב צו באַ־לוינען די אראבער פאר׳ן פארלוסט פונ׳ם ווייסן פאפיר.

און וואו מען וויים ניט דעם פרייז, איז ניטא דערווייל וואס צו פרייען זיך מיטן זיג, אפילו ווען דער זיג וואלט זיך ארויס־געצייגט צו זיין א פאקס.

מיר, מזל גערייכען, אז די אידן זיינען ניט קיין ברינת אויף דינגען זיך, זיינען די ענגלענדער נאך גרעסערע מזיר־קים אויף דעם, יערנפאלס, זיינען די ענג־לענדער ביז איצט געווען קלוג גענוג אויף אפצוגאנען, אפילו די אידן . . .

***

איך פערזענלאך דיינק, אז די צוריקצי־אונג פונ׳ם ווייסן פאפיר וואלט געווען א גרויסער געווינס פאר׳ן פרעסמיזם פון דר. ווייצמאן, אבער איך צווייפל, אויב ס׳איז אזא גליק פאר׳ן ציוניזם.

דאס וואלט געמיינט, אז דער ציוניזם זאל זיך ווייטער האלטן אויף דעם גוטן ווילן פון דער ברימישער רעגירונג און — איר מיליטערישער מאכט.

אבער דער גוטער ווילן פון דער ברימי־שער רעגירונג איז אזוי לאנג צו באקומען, ווי ער איז אין די אינטערעסן פון דער ברי־טישער רעגירונג. יערנפאלס מוז מען אים שטענדיק אויסדרינגען, ווארום איין מאל קאן געלינגען, און א צווייטן מאל — ניט.

דער ציוניזם קאן אבער געדייען נאר אויב ער האט אינערלאכע כחות. — און ער מוז נויטיק אום לעבן קומען צו א פאר־שטענדעניש מיט די אראבער און ארבעטן מיט זיין צוזאמען.

***

דער ליטווישער פארשטייער אין אמע־ריקע פארזיכערט, אז די גזרות וואס די ליטווישע רעגירונג האט ארויסגעלאזן קעגן ניט־בירגער, זיינען ניט געצילט קעגן אידן.

אבער ווער טוט עס עס היינט אזעלכע נארישקייטן וו צו מאכן ספעציעלע גע־זעצן קעגן אידן אדער וועלכער ס׳איז אנ־דער באזונדער נאציאנאליטעט?

מיר לעבן דאך אין 20טן יארהונדערט. די וועלט איז קליגער געווארן, און איירע־לער געווארן.

פוילן, למשל, האט ניט קיין באזונ־דערע געזעצן קעגן אידן, — אפילו דאס רעשטל צארישע געזעצן זיינען שוין שיר ניט אפגעשאפט געווארן. און דאך באוויזט זי אויפן איידעלן אופן, און מיטן "פראשר־פאנא", ארויסצוקוועטשן די נשמה ביי דער אידישער באפעלקערונג.

אפילו אין רומענע זיינען די אידן אין דער קאנסטיטוציע באזארגט מיט כל הערכמן שבעולם, אפילו מיט מינדערהייט רעכט!

מען ווארפט היינט א שטיין הינטער־ווייל אכטס, און אז דער איר מאכט א גוואלד: ס׳האט מיר געשפאלטן דעם קאפ! — מאכט מען א תמ׳עוואטן פנים: אוי ווי, טייערינקע, איך האב דאך גאר ניט געוואוסט אז ער שטייט דארטן . . .

***

איר האט מסתמא געהערט וועגן די "פארלאר קאמוניסטן", סאלאן קאמוניסטן, וואס לעבן אין עושר און אין כבוד, און אזוי ווי קאמוניזם איז א פרעמדע צדה, סימפאטיזירן זיי מיט אים און שטיצן אים.

די קאמוניסטן נוצן אויס די דאזיקע "פארלאר קאמוניסטן". מען נעמט ביי זיי געלט פאר די פארשיידענע קאמוניסטישע פאנדן און אנדערע סארטן חילף.

אבער די קאמוניסטן האבן געגוב שכל ניט אריינצונעמען די דאזיקע סימפאטי־קער זייערע אין זייער באוועגונג. אדער נעמען זיי וועלכע ס׳איז פאראנטוואָרטלאכע ארבעטן דורכצופירן.

אין אונזער אידישן געזעלשאפטלאכן לעבן באגעגענען מיר זיך אפט מיט אזעל־כע "פארלאר ׳אסטן" אויף פארשידענע געביטן.

ליידער אבער זיינען מיר ניט אזוי קלוג ווי די קאמוניסטן. ביי אונז זיינען די דאָ־זיקע "פארלאר ׳יסטן" די גאנצע פירער

(שלום אויף דער לעצטער זייט)

אנב - אורחא

פון מארק

שמועסן איבער טאג־פראגעס

האט בטחון אויף ענגלאנד: זי וועט זיך ניט אב־נאר! — א געווינס וואס קאן זיין א מאר־לוסט. — מען שלאגט ניט׳ן אידן, נאר די מאנטלען וואס זיי טראגן. — די פארלאר־איסטן מנצח. — מיט דער גבירה און מיט דער שפחה.

איך צווייפל נאך דערווייל אין דעם אמת פון דער ידיעה, אז די ברימישע רע־גירונג האט באשלאסן צוריקצוציען לארד פעספילדס ווייסן פאפיר.

דאך איז עס ניט אויסגעשלאסן, אז דאס זאל זיין אמת. אנהויבן זיך מיט אידן אין אויך ניט אזא געשמאקער עסן, און די רעגירונג האט אפשר א מאך געטאן מיט דער האנט: זאל עס ברענען אויפ׳ן פייער!

אבער קיין נעבעכלאך זיינען די ברימי־שע מיניסטארן פארט ניט, און, אויב זיי קריכן ארויס פון איין בלאטע, וועלן זיי זיין זייער פארזיכטיק ניט אריינצוקריכן אין אן אנדערער.

וואלט דער ווייסער פאפיר לכתחילה ניט געווען אזוי אויסדריקלאך פראָראַר־ביש און אנטי־ציוניסטיש, וואלטן די אראַר־בער אפשר אביסעלע מער געקריכט זיך ווי איצט, אבער צו קיין אויסברוך וואלט עס ניט געקומען. צוריקציען אבער איצט אזוי גלייך דעם ווייסן פאפיר, וועט עס מיינען איינלאדן די געפאר פון א נייעם אראבישן אויסברוך.

מזל מען דערפאר אננעמען, אז, אויב עס זאל זיין אמת אז די ברימישע רעגי־רונג איז איינגעגאנגען אויף צוריקציען דעם ווייסן פאפיר, האט זי דאס געטאן פאר׳ן פריין פון א וואגריקער הנחת מצד די ציוניסטן לטובת די אראבער, — א הנחה וואס זאל זיין גרוים געגוב צו באַ־לוינען די אראבער פאר׳ן פארלוסט פונ׳ם ווייסן פאפיר.

און וואו מען וויים ניט דעם פרייז, איז ניטא דערווייל וואס צו פרייען זיך מיטן זיג, אפילו ווען דער זיג וואלט זיך ארויס־געצייגט צו זיין א פאקס.

מיר, מזל גערייכען, אז די אידן זיינען ניט קיין ברינת אויף דינגען זיך, זיינען די ענגלענדער נאך גרעסערע מזיר־קים אויף דעם, יערנפאלס, זיינען די ענג־לענדער ביז איצט געווען קלוג גענוג אויף אפצוגאנען, אפילו די אידן . . .

***

איך פערזענלאך דיינק, אז די צוריקצי־אונג פונ׳ם ווייסן פאפיר וואלט געווען א גרויסער געווינס פאר׳ן פרעסמיזם פון דר. ווייצמאן, אבער איך צווייפל, אויב ס׳איז אזא גליק פאר׳ן ציוניזם.

דאס וואלט געמיינט, אז דער ציוניזם זאל זיך ווייטער האלטן אויף דעם גוטן ווילן פון דער ברימישער רעגירונג און — איר מיליטערישער מאכט.

אבער דער גוטער ווילן פון דער ברימי־שער רעגירונג איז אזוי לאנג צו באקומען, ווי ער איז אין די אינטערעסן פון דער ברי־טישער רעגירונג. יערנפאלס מוז מען אים שטענדיק אויסדרינגען, ווארום איין מאל קאן געלינגען, און א צווייטן מאל — ניט.

דער ציוניזם קאן אבער געדייען נאר אויב ער האט אינערלאכע כחות. — און ער מוז נויטיק אום לעבן קומען צו א פאר־שטענדעניש מיט די אראבער און ארבעטן מיט זיין צוזאמען.

***

דער ליטווישער פארשטייער אין אמע־ריקע פארזיכערט, אז די גזרות וואס די ליטווישע רעגירונג האט ארויסגעלאזן קעגן ניט־בירגער, זיינען ניט געצילט קעגן אידן.

אבער ווער טוט עס עס היינט אזעלכע נארישקייטן וו צו מאכן ספעציעלע גע־זעצן קעגן אידן אדער וועלכער ס׳איז אנ־דער באזונדער נאציאנאליטעט?

מיר לעבן דאך אין 20טן יארהונדערט. די וועלט איז קליגער געווארן, און איירע־לער געווארן.

פוילן, למשל, האט ניט קיין באזונ־דערע געזעצן קעגן אידן, — אפילו דאס רעשטל צארישע געזעצן זיינען שוין שיר ניט אפגעשאפט געווארן. און דאך באוויזט זי אויפן איידעלן אופן, און מיטן "פראשר־פאנא", ארויסצוקוועטשן די נשמה ביי דער אידישער באפעלקערונג.

אפילו אין רומענע זיינען די אידן אין דער קאנסטיטוציע באזארגט מיט כל הערכמן שבעולם, אפילו מיט מינדערהייט רעכט!

מען ווארפט היינט א שטיין הינטער־ווייל אכטס, און אז דער איר מאכט א גוואלד: ס׳האט מיר געשפאלטן דעם קאפ! — מאכט מען א תמ׳עוואטן פנים: אוי ווי, טייערינקע, איך האב דאך גאר ניט געוואוסט אז ער שטייט דארטן . . .

***

איר האט מסתמא געהערט וועגן די "פארלאר קאמוניסטן", סאלאן קאמוניסטן, וואס לעבן אין עושר און אין כבוד, און אזוי ווי קאמוניזם איז א פרעמדע צדה, סימפאטיזירן זיי מיט אים און שטיצן אים.

די קאמוניסטן נוצן אויס די דאזיקע "פארלאר קאמוניסטן". מען נעמט ביי זיי געלט פאר די פארשיידענע קאמוניסטישע פאנדן און אנדערע סארטן חילף.

אבער די קאמוניסטן האבן געגוב שכל ניט אריינצונעמען די דאזיקע סימפאטי־קער זייערע אין זייער באוועגונג. אדער נעמען זיי וועלכע ס׳איז פאראנטוואָרטלאכע ארבעטן דורכצופירן.

אין אונזער אידישן געזעלשאפטלאכן לעבן באגעגענען מיר זיך אפט מיט אזעל־כע "פארלאר ׳אסטן" אויף פארשידענע געביטן.

ליידער אבער זיינען מיר ניט אזוי קלוג ווי די קאמוניסטן. ביי אונז זיינען די דאָ־זיקע "פארלאר ׳יסטן" די גאנצע פירער

(שלום אויף דער לעצטער זייט)

ברונינג לאכט זיך אויס פון שמועסן וועגן דיקטאטור אין דייטשלאנד

בערלין, פעב. 6.— קאנצלער ברונינג, אין זיין ערשטן אויפטריט פאר׳ן רייכ־סטאג נאך דעם קריסמעס איבערריים, האט געמאכט חוזק פון די שמועסן וועגן גרינדונג פון א דיקטאטור אין דייטש־לאנד.

גלייכצייטיק האט ער אבער צוגעגעבן, אז די לאגע איז אן ערנסטע, און ער האט געווארנט די רעפוטאטן אז ס׳איז אבסאלוט נויטיק אנצונעמען דער רעגי־רונגס "ספארטאנישן" בודזשעט פאר 1931, כדי דערמיט צו דערווייזן דער וועלט אז דייטשלאנד איז קרעריט־פעאיק, און דערמיט אויסטרעטן א וועג פאר דער ענדגילטיקער לייזונג פון דעם רעפאַ־ראציע פראבלעם.

ער האט אויך באטאנט, אז ס׳איז נוי־טיק אנצונעמען דעם בודזשעט ווי די רע־גירונג האט אים פארגעשלאגן, מיט אלע וויייטגייענדיקע פארקלענערונגען פון דער רעגירונגס אויסגאבן.

—(::)—

כ. בראנשטיין רעדט היינט וועגן מוזיק

דער באקאנטער דירינענט, כ. בראַנ־שטיין, האלט היינט, 8.30 אוונט, ביים פארום פון פאלקס־שול א רעפעראט אויף דער טעמע "דער מהות פון דער אידישער נגינה". דער רעפעראט וועט אילוסטרירט ווערן, מיט דער פיאנא באגלייטונג פון לענארא סילווערמאן.

אלע זיינען איינגעלאדן.

קאנפערענץ פארראפן פון "פופצענער קאמיטעט" דעם מאנטאג

די שטאטיקע קאנפערענץ, פארראפן פונ׳ם "פופצענער קאמיטעט", מיטן צוועק אויסצוגלייכן דעם בשר־כשר סכסוך און געפינען א לייזונג צו די תלמוד־תורה פראבלעמען, וועט פארקומען דעם מאַנ־טאג, פעב. 9טן, 8.30 אוונט, אין תלמוד־תורה זאל.

ביי דער קאנפערענץ וועט אויך באַ־האנדלט ווערן די רעקאמענדאציע פונ׳ם "פופצענער קאמיטעט" צו גרינדן דא א פערמאנענטע קהלה פארוואלטונג, וואס זאל האבן דעם אויפזיכט אויף אלע קהל־שע ענינים אין שטאט. אויב אזא פלאן זאל גוטגעהייסן ווערן, איז עס ניט אויס־געשלאסן, אז די ערשטע קאנפערענץ זאל דערקלערט ווערן פאר דער קערפערשאפט פאר׳ן יאר 1931.

אלע ארגאניזאציעס, שולן און א. וו. זיינען געבעטן צו שיקן זייערע אקרעדיר־טע דעלעגאטן צו דער קאנפערענץ.

—(::)—

י. מ. ח. א. פלאנעוועט צו קויפן נעביידע

נאך לאנגע באראטונגען און דיסקוסיעס, האט דער י. מ. ח. א. קאמיטעט, באטראַכ־טענדיק א צאל פלענער פאר א היים פאר דער ארגאניזאציע, באשלאסן צו נעמען אן "אפשאן" אויף א געביידע וואס איז פאסיק פאר דעם צוועק.

דער קאמיטעט האט אין זינען עטלאכע פאסיקע געביידעס.

טראנס-קאנאדער וועג וועט זיין פאר־טיק ביים סוף זומער

האט אויסגעדריקט זיין האפענונג, אז זעקס טויזנט אוטאמאביל און 15 טוי־זענט מענשן וועלן קומען צום פיקניק ביי דער גרעניץ.

—(::)—

בריוו פון קובא קומט אן אין 48 שעה

א בריוו ארויסגעשיקט דורך לופט־פאסט, פון קובא, איז אנגעקומען אין ווינניפעג אין 48 שטונדן און איז באלד טראנספערירט געווארן צו אן אנדער ערא־פלאן קיין קאלגארי, וואוהין ער איז אד־רעסירט. דאס איז א גרויסע דערקריי־כונג אין דער שנעלקייט פון דער לופט־פאסט באדיינונג.

קריגס צושטאנד דערקלערט אין ניי־פיער און אומגעגנט

ניי־פיער, ניו־זעלאנד, פעב. 6.— ניי־פיער און אומגעגנט, וואס ליגן אין חור־בות נאך דער שרעקלאכער ערדציטערניש, זיינען דערקלערט געווארן אונטער קריגס צושטאנד. באוואפנטע מארינער פאטראלי־רען די נאסן צו פארהיטן די חורבות פון פלינדערן און ניט דערלאזן צו קיין שטע־רונגען פון דער רעטונגס ארבעט וואס גייט נאך אן.

די באפעלקערונג פון ניי־פיער וואנדערט אויס אין די טויזנטער, אויס מורא פאר עפידעמיעס וואס דראען די לעבן פארבלי־בענע. נייע ערדציטערנישן זיינען דא נעב־טען פארגעקומען, וואס האבן פארגרעסערט די שרעק פון דער פארבליבענער באפעל־קערונג.

די רויטער־קרייץ טוער שאצן נאך אלץ די צאל טויטע אין טויזנט, אבער אנדערע ריינקען אז דאס איז איבערטריבן. די גע־נויע צאל וועט נאך ניט זיין באקאנט פאר טעג, ביז אלע חורבות וועלן אונטערזוכט ווערן.

48 קרבנות זיינען נעכטן באערדיקט גע־ווארן אין א בדודער קבר אין הייסטינגס. צוויישן זיי זיינען געווען צוויי ניט דער־קענטע מיידלאך.

—(::)—

הר׳ טייטבוים אין בית-יעקב שול

ווי רבי כהנאוויטש בעט צו מעלדן, וועט רבי נפתלי טייטלבוים, פון רודניק, פוילן, וועלכער איז א גאסט אין שטאט, ריידן אין בית־יעקב שול מארגן (שבת), 3.30 נ. מ.

יערלאכער דעליטאנטן אוונט און טאנץ דעם זונטאג, פעברואר 8 אין תלמוד תורה זאל